

"קום התהלך בעולם"
מדגסקר אקספרס

מתוך "ליקוטי שמואל"
עורך ומלקט ש. אייזיקוביץ
eisikovits1@gmail.com

הגיליון מופיע באתר 'לדעת' וכן ניתן לקבלו לאימייל מדי שבוע על ידי שליחת בקשה. eisikovits1@gmail.com,

058-4852-443

אודה לכם אם תעבירו את העלון לאנשי הקשר שלכם או כתובות של מעוניינים בעלון. אשמח לקבל הערות מחכימות ובל"נ אשתדל להתייחס אליהם. גם רשות להדפיס / לחלק / להעתיק / לשמור. - בשעת הצורך הרשות נתונה לאמור מהדברים שבעלון אף שלא בשם אומרם. אך הבא להדפיס וידפיס בשם אומרם. יביא גאולה לעולם. כמו כן יש אפשרות לקבל כל עלון בכל שפה כמעט שתרצו בתרגום של ווארד.

מדגסקר אקספרס

בליבו של אי אפוף ניחוח וניל ומשופע בעלי חיים שאין כדוגמתם בכל העולם ניסינו לפצח את ה'גיוסי גאסי', הסוד היהודי של מדגסקר * פגשנו קהילת גרים יהודיים המשמרים זיכרונות מעורפלים של עבר יהודי קדום ועוברים בהצלחה מבחני הלכה

מאיר אלפסי / הרב אליעזר אייזיקוביץ

1.

לא בנקל תמצאו דרך ראויה לשמה במדגסקר. אף ששטחה של מדינת-האי גדול פי שלושים משטח מדינת ישראל, אורכן הכולל של הדרכים המצויות בה מגיע רק לשליש מהקיים בארצנו הקדושה. על הדרכים המועטות נע בליל כלי רכב שונים ומשונים: ריקשות רתומות לסוסים; מוניות ישנות המכונות "פוס טקס" ומכוניות רנו עתיקות הנוטות להתפרק, זכר לימים בהם נפרש שלטונה של צרפת על האי הרביעי בגודלו בעולם הסמוך לחוף המזרחי של אפריקה.

גם אם הצלחתם להידחק לתוך מונית (יחד עם 24 נוסעים אחרים, כמה תרנגולות ועז), אל תחשבו שהדרך למחוז חפצכם סלולה לפניכם. הדבר תלוי בכמה משתנים שאינם נתונים לשליטתכם: מצב הכביש, מצב הגשמים, מצב הסיגריות של הנהג, כמות הנוסעים הממתינים על אם הדרך, ומספר פרות הז'בו שינסו לחסום אותה. נסיעה למרחק עשרים קילומטרים עשויה להמשך שעה או ארבע שעות או יממה – הכל לפי העניין והנסיבות. אולם המלגסים (כך קוראים ליושבי מדגסקר) הם אנשים למודי סבלנות ואינם דוחקים את הקץ. ייקח כמה שייקח העיקר שבסוף עוד נגיע. בכל מקרה אין טעם ללחוץ על הגז. בדרכים המשובשות של האי הדבר רק יחיש את קצב התפרקותו של האוטו. בינתיים אפשר להנות מהנוף: יערות גשם בראשיתיים ומיני

חיות וצמחים שאין למצוא כדוגמתן באף מקום אחר בעולם. אם שפר עלינו מזלנו אפשר ונפגוש את הלמור, קוף אינטליגנטי ועדין-נפש (על פי רוב) מהסוג שמדגסקר השתבחה זו. אך הנה המסע מפרק-העצמות הגיע לסיומו.

אנחנו פורקים מהרכב ומנסים להתרגל לתחושת הקרקע היציבה מתחת רגלינו. כעת ממתינה לנו ההפתעה הגדולה מכולם. עוזיאל מחבק אותנו בחום ומקבל אותנו בברכת "שלום עליכם!" לבבית. הוא בחור צעיר לבוש בחולצה שחורה מכופתרת וכובע מצחייה שחור לראשו. לו היה חולף על פניכם ברחובות אנטנריבו לא הייתם חושבים שהוא שונה מכל מלגסי אחר. רק כששומעים את העברית הקולחת מפיו ומבחינים בציציות המשתלשלות מתחת לחולצתו מבינים שקורה כאן משהו יוצא דופן, משהו מופלא.

כפי שסיפרנו, תשעים אחוזים מבעלי החיים ושמונים אחוזים ממיני הצמחים במדגסקר הם אנדמיים למקום, כלומר זהו בית גידולם הטבעי היחיד בתבל. ואולם היצור הנדיר ביותר באי הוא עוזיאל – יהודי שכדוגמתו ספק אם תמצאו אי שם בעולם. לא, הוא אינו סתם יהודי נודד שהתגלגל לכאן ממקום אחר. הוא גם לא גר צדק שהסתפח לקהילה יהודית מקומית, ולו מהטעם הפשוט שעד לא מכבר כלל לא היה בנמצא קהילה יהודית מקומית. עוזיאל, ששמו המקורי היה פרדריק מורגן, הוא משהו אחר. הוא אדם מלגסי שהתשוקה להתגייר התעוררה בו מכוח עצמו - ללא השפעה של קהילה יהודית שניתן להישען עליה, ובשלבים הראשונים אף ללא רב ומורה דרך. הוא עשה את הדרך לגמרי לבד, באי שאין בו יהודים כלל.

עקב בצד אגודל הרחיב עוזיאל את ידיעותיו בתורה תוך לימוד ממקורות מקוונים. הוא למד בכוחות עצמו את השפה העברית על בוריה (!), וכך נפתח לפניו ארון הספרים היהודי עד שנעשה בקיא בהלכה. היום, לאחר שהתגייר כדת וכדין, הוא שומר על קלה כבחמורה ומקיים אורח חיים יהודי לחלוטין.

"אני מקווה שכיוונתם כהלכה בתפילת הדרך", מתלוצץ עוזיאל. "הדרכים במדגסקר הרי מצריכות תפילה כפולה ומכופלת".

הוא מכניס אותנו למבנה סמוך. כיסאות מכוסים בד לבן מסודרים בשורות ישרות. על הקיר תלוי לוח גדול של אותיות האלף בית. מסביב שלטים מהסוג שניתן למצוא בכל בית כנסת מצוי: קדיש, עלינו לשבח, מודים דרבנן, ואפילו "אסור לדבר בשעת התפילה". על השולחן הסמוך לקיר נערמים ספרי הקודש שלא היו מביישים כל אוצר

ספרים מצוי: משנה ברורה, סט גמרות שוטנשטיין, וכמה ספרי הלכה מתורגמים לצרפתית.

ברוכים הבאים לק"ק "משכן מאיר", מדגסקר.

בית הכנסת משרה אווירה נעימה כאילו היינו בבני ברק או בירושלים. לא הייתי מתפלא עם עוזיאל היה מתיישב ופוצח בשיעור דף היומי בהשתתפות יתר בני הקהילה בעלי החזות המלגסית. אלא שכל זה מתרחש במדינה שבה הסיכוי לפגוש קוף למור גבוה לאין ערוך מהסיכוי למצוא יהודי. מה שמעור את השאלה המתבקשת: איך ומדוע מתרחשת במדגסקר תופעה של התעוררות יהודית המקיפה מאות בני אדם?

2.

יש משהו מעניין במדגסקר, מעניין ומעט מסתורי. מדינת האי הסמוכה למזרח אפריקה התברכה בכל הנתונים האקזוטיים שצריכים היו להפוך אותה לפנינה תיירותית. הטבע המקומי מעורר את כל החושים במגוון אינסופי של צבעים, קולות, צורות וריחות. בשמורת מרואַנְצֶטְרָה האוויר ספוג בניחוח משכר של ציפורן, קינמון, ווניל – הצמח הלאומי של האי ואחד ממקורות ההכנסה העיקריים של יושביו. מהגבעות שמסביב נודף ריחו של היסמין ופרחי ילנג-ילנג עדינים. מי שעניו חדות יבחין באלף דרמות טבע קטנות המתחוללות בכל פינה. זיקית חומה מטפסת על ענף, שולחת לשון זריזה לעבר חרק מופתע. צפרדע אדומה כמו עגבנייה מזנקת מאבן לאבן. ברקע מהדהדת קריאתו של האַיְנְדֶרִי, הלמור הגדול ביותר באי.

התיירים אכן באים - אך לא בהמוניהם. ביטוי לכך מצאנו בנמל התעופה המהביל של עיר הבירה אנטננריבו (שהמקומיים מכנים אותה בקיצור "טנה". לוח הטיסות היוצאות מכריז על מועד ההמראה של מטוס הבואינג האחד והיחיד של חברת התעופה הלאומית של מדגסקר. זו כנראה הטיסה היחידה שאמורה לצאת במהלך היום. אם ברוב נמלי התעופה תראו לוחות טיסה אלקטרוניות עם הודעות מתחלפות הרי שכאן מדובר בלוח מחיק שעליו הטיסות נרשמות ביד עם לורד שחור. למיעוט היחסי בתיירים תורמת כנראה העובדה שהתשתיות באי אינן מפותחות, וזאת בלשון המעטה.

התנועה בין חלקי האי כרוכה בנסיעה מייגעת הנמשכת שעות רבות על פני דרכים משובשות. לחילופין אפשר להיעזר בטיסה פנימית מהסוג שמעוררת אצל הנוסעים

הרהורי תשובה (ובעיקר חרטה וקבלה לעתיד...). בערים הגדולות אומנם כבר יש מים זורמים וחשמל (ברוב האזורים, אך לא בהכרח בכל שעות היממה...). לעומת זאת בכפרים עדיין יורדים לנהר להביא מים לשתייה, לרחצה ולכביסה והחשמל מסופק בגנרטורים ובמתקנים סולריים.

מיעוט התיירים משמר במידה רבה את האותנטיות של האי. ערב אחד אני מוצא את עצמי במקום שנקרא אנקנינו נופי ("קן החלומות") שבו התחושה היא כאילו הזמן באמת עמד מלכת. שמש טרופית שוקעת בין גלי האוקיינוס ההודי בעוד הדייגים מעלים רשתות עמוסות שלל דגים טריים אל חוף שסרטנים אדומים מתרוצצים בו. ילדים משחקים יחפים בחול, ממתינים לקבל את פני אבותיהם השבים מהדיג. האימהות והבנות הבוגרות קולעות סלים ומכינות ארוחה בפתח צריפי עץ מפיצי עשן.

מעל הפסטורליה החיננית הזאת מרחפת רוחה של תעלומה: מנין הגיעו יושבי מדגסקר הראשונים? קראו, למשל, את אגדת העם עממית הבאה המתארת את אופן הגעתם של בני העם המלגסי לאי: "אבותינו באו מחופי ערב... לבושים היו בגדים לבנים ושופרות בידם... בתוך הדאו [ספינת מפרש -א;"א] של משפחתינו היה ז'בו אדום. בהגיענו לחופו הצפוני של האי הז'בו געה פעם אחת. עצרנו אך לא תקענו יתד במקום. בשפך הנהר הז'בו געה פעמיים. שוב עצרנו אך לא התשקענו במקום. בהגיענו לאזור ריק ושומם בחוף המזרחי געה הז'בו בפעם השלישית. זהו האזור בו חיים בני עמנו עד היום".

אגדת העם הזו היא רק אחת מיני רבות המצביעה על מה שמכונה במדגסקר ה"יוסי גאסי" - ;הסוד היהודי". זהו הרעיון שחלק מ-28 מיליון האנשים המאכלסים היום את מדגסקר מוצאם בעם היהודי.

באגדות הללו אפשר לזהות מוטיבים יהודים החוזרים על עצמם: אנשים בגלימות לבנות הבאים ממרחקים ואיתם תורה קדומה, שופרות, והז'בו האדום שבהקשר המקומי מזכיר אולי פרה אדומה. אגב, הז'בו המוזכר כאן ושאותו נפגוש לא פעם בכפרי המלגסים הוא אותו ז'בו מפורסם שהחזון איש וגדולי ישראל אחרים נחלקו בשאלת כשרותו.

אימתי נדדו היהודים לכאן? האגדות אינן בטוחות. חלקן טוענות כי הספנים של שלמה המלך היו היהודים הראשונים שהטילו עוגן באי. לטענתן, עץ הרזוזוד המקומי, שאינו גדל בשום מקום אחר זולת מדגסקר, שימש לבניית בית המקדש בירושלים.

אגדות אחרות טוענות - וזה כבר מסתבר יותר – כי חלק מעממי האי הם צאצאים של סוחרים יהודים שהגיעו בתקופה מאוחרת יותר מאזור תימן.

כמות השמועות והאגדות היהודיות המסתובבות במדגסקר היא כה גדולה שגם ציניקן אדוק נאלץ להודות שאולי יש דברים בגו. ועדיין הופתעתי לחלוטין כאשר באורח בלתי צפוי לחלוטין מצאתי את עצמי פוגש יהודי מקומי בגודל טבעי, ולא רק יהודי יחיד אלא קהילה יהודית שלמה.

3.

למדגסקר נסענו כמשלחת שכללה גם את יוסי רייניץ ויקי הרשקוף. הטבע הפראי והייחודי של האי משך את תשומת ליבנו. אבל במהלך עצירת ביניים באדיס אבבה פגשנו את שליח חב"ד באתיופיה, הרב אליהו חביב, שהטיל עלינו שליחות רוחנית. "יש יהודי היושב במדגסקר מאחורי סורג ובריח" הוא אומר. צריך להביא לו אוכל כשר ולעודד את רוחו"ן.

במדגסקר קשריו של הרב חביב פותחים בפנינו את שערי הכלא. האסיר היהודי מאושר למראה הופעתנו. בתוך כך מתברר שבין חבריו האסירים מצויים עוד שלושה יהודים נוספים. תיכף ומיד נפתח שולחן ואנחנו מקיימים התוועדות מאולתרת ואומרים דברי חיזוק. אני מתעניין בזהירות מה הביא את בן-שיחנו למצבו האומלל. מתברר שמי שאחרי למצב הוא... צב. במדגסקר קיים מין צב נדיר החביב על אספני צבים בעולם המוכנים לשלם בעדו סכום נאה. דא עקא שהצב המדובר נמצא ברשימת בעלי החיים המוגנים והוצאתו מחוץ למדינה ללא רישיון אסורה באיסור מוחלט. ידידנו ביקש להתחכם על החוק ונתפס בעודו מנסה להבריח מזוודה מלאה צבים. כעת, במקום חלומות הכסף הקל הוא מעביר את זמנו בבית הכלא המלגסי היכן שהימים עוברים עליו באיטיות של - ובכן - צב.

זו ההזדמנות לפנות לקוראינו היקרים בקריאה נרגשת מעומקא דליבא: אם מציעים לכם עסקה שנודף ממנה אפילו ריח קלוש של משהו לא חוקי. Don't – לא משנה כמה הרים וגבעות מבטיחים לכם, זה פשוט לא שווה את זה. בשיטוטי בעולם נתקלתי במספיק אנשים מאנ"ש שהסתבכו. במקרה הקל זה עלול להסתיים 'רק' בחותמת ויזה שחורה – שגם היא חוויה בהחלט לא נעימה. במקרים פחות קלים זה יכול להיגמר בישיבה ממושכת בבית אסורים במדינת עולם שלישי בתנאים שמוטב לא לפורטם.

בעודנו מתעסקים בעניינו של האסיר היהודי, גונבה לאוזנינו עובדה מפתיעה שלא היינו מודעים לה בעת תיכנון המסע. אחד מבני שיחנו סיפר כי במדגסקר מצויות כמה קהילות קטנות של גרי צדק מקומיים שומרי מצוות. אחת מהן היא קהילת 'משכן מאיר', תחת הנהגתו של נשיא הקהילה ששמו היהודי הוא טוביה מאיר. טוביה אומנם בקיא בהלכה ושומר קלה כבחמורה אך מתקשה בדיבור בעברית (השפות הנפוצות באי הנ מלגסית וצרפתית, זכר לימים בהן היה האי מושבה צרפתית). הוא הפנה אותנו לעוזרו ויד ימינו, עוזיאל מורגן. אנחנו לא חושבים פעמיים לפני שאנו נענים להזמנתו להיפגש בבית הכנסת של הקהילה. כך אנחנו זוכים להכיר את אחד היהודים המתוקים ביותר שתוכלו לפגוש בסביבה האקזוטית של מדגסקר ובכלל.

4.

עם חיוך עדין על פניו ומבט נבון בעיניו ר' עוזיאל היה עשוי להצטייר בעיניכם כאברך משי טיפוסי, אלמלא הסביבה יוצאת הדופן שבו אנחנו מוצאים אותו. הוא בחור צעיר בשנות העשרים לחייו. לפרנסתו הוא עובד כרואה חשבון וגם כמורה לצרפתית. כדי לקיים רמת חיים ממוצעת זקוקה משפחה עירונית בבירה טנה למשהו כמו 6 מיליון אריארי לחודש, שהם בסביבות 5,400 ₪. עוזיאל גר אצל ההורים, מה שמן הסתם מפחית בהוצאות, ועדיין הוא עובד קשה. "במדגסקר אי אפשר לגמור את החודש ממשכורת אחת בלבד", הוא מסביר.

כבר מגיל צעיר התחיל עוזיאל להתעניין בנושאי אמונה. כמו רוב המלגסים הוריו של עוזיאל הם נוצרים המשתייכים רשמית לדת הקתולית, אבל התשובות שקיבל מהכומר המקומי לא סיפקו את רוחו. "הדת המלגסית היא סינקרטית – דהיינו מעורבת מאלמנטים שונים כאשר הנצרות הרגילה משולבת במושגים הלקוחים מ"דת האבות", המסורות העתיקות של יושבי האי.

מספר עוזיאל. "מגיל צעיר הייתה לי תשוקה לרדת לעומקם של דברים, לקלף את שכבות הדת העממית והאמונות התפלות ולהגיע לגרעין האמת הרוחני החבוי ביסוד כל הדברים". חיפושיו ברחבי הרשת המקוונת הובילו אותו ליהדות. הרעיונות שמצא בה עוררו הד בליבו והוא החל ללמוד בלהיטות - תחילה לבד ומשנת 2013 יחד עם עוד אנשים כלבבו שפגש לאורך הדרך. בשנת 2016 החליטו חברי הקבוצה להתגייר, צעד אותו עשו בליוויים ותחת הדרכתם של משלחת רבנים אורתודוקסים שהגיעו מדרום אפריקה. "ישנן כמה סיבות לכך שהחלטנו להתגייר", הוא אומר "אחת מהן

היא שחברי הקהילה חושבים שהם מצאצאי יהודים שבאו מערב ומתימן לפני הרבה שנים. מעבר לכך, נוכחנו לראות שהיהדות היא דת אמת ו'שקר נחלו אבותינו'."

"התגיירתי פשוט משום שראיתי שהתורה היא אמת," אומר לי עוזיאל, "יחד עם זאת אני אישית לא שולל את העובדה שלחלק מהמלגסים עשויים להיות שורשים עבריים. אני אפילו חושב שההוכחות לכך די משכנעות. יש מסורות שמספרות שאבותינו עזבו את סעודיה או תימן. לפי מסורת אחת הם באו לכאן בבגדים לבנים ועם פרה אדומה".

עוזיאל מעביר אותי קורס מזורז על האלמנטים העבריים שהתרבות המלגסית משופעת בהם. "ברית מילה - כל המלגסים נימולים. המילה היא לא רק מנהג שמקיימים אלא נחשב כדבר שמחבר את האדם למשפחה ולעם שלו. הערל לא נחשב כחלק של העם ואסרו אפילו לקבור אותו ליד קברי אבותיו". בנוסף, המלגסים מציינים את יום השבת. הם גם מציינים שני ראשי שנה. הראשון, בין אפריל למרץ, תמיד חל בתאריך המקביל לא' בניסן בלוח העברי. המלגסים קורים לחודש הזה 'פאוסה', מה שמזכיר את ה'פסח' היהודי. ראש השנה השני חל בספטמבר שלו קורים 'אסארבה', כלומר ה'אסארה' הגדול, כינוי שמזכיר את המילה העברית 'עשר'. כל זה מזכיר את מה שנאמר במשנה ראש השנה: ארבעה ראשי שנים הן וכו'."

"קביעת הלוח נעשית לפי ראיית הלבנה, כמו שעשו ישראל כשהיה בית המקדש קיים, וכן נוהגים לעבר את השנה כשהדבר נחוץ. את מועד החודש מפרסמים בהדלקת מדורות אש בראשי ההרים".

"גם בנושא הכשרות – בתרבות המלגסית המקורית נאסרה אכילת חזיר, דבר שהשתנה רק אחרי שהצרפתים הביאו את הדת הנוצרית. המלגסים גם היו מקריבים קורבנות חטאת ותודה. בראש השנה המלגסי שכאמור חל בא' ניסן הם היו מקריבים שור או שה ומניחים את דמו על המשקוף. אף שעל פי ההלכה הדבר אסור בימינו שמעתי שגם יהודי חבש [אתיופיה] היו מקריבים קורבנות לפני עלייתם לארץ".

ועוד לא גמרנו: המלגסים המקוריים היו מקפידים על פאות הראש, נוהגים במנהגים המזכירים את דיני יבום, אוסרים את ההספד בימי החגים ומקפידים לשבת שבעה על הנפטר. עוזיאל מציג בפני תמונה בשחור לבן של זקן שבט מלגסי שצולמה לפני כמה דורות. עם זקן היורד על פי מידותיו ופאות לבנות ארוכות אפשר היה לחשוב שמדובר בחסיד מבוגר, עד שמבחינים בכידון ההטלה האפריקני המוחזק בידו ומבינים שבכל זאת קורה כאן משהו שונה...

"כל אלה אינן ראיות מכריעות, כמובן", מדגיש עוזיאל. " אבל קשה להתעלם מכך שבזיכרון הקולקטיבי של חלק מהעמים המלגסים יש זיכרונות עמומים של משהו שמזכיר את מנהגי ישראל. כשמלגסי ממוצע נתקל בימינו בגר צדק יהודי שיש לו זקן ופאות ארוכות הוא לא מקשר את זה עם היהדות המודרנית, עליה הוא אינו יודע דבר, אלא דווקא עם 'מנהגי האבות', הזכורים לו במעורפל. כלומר, יש משהו באותם מנהגי אבות שעשוי להזכיר את היהדות".

5.

במבט ראשון, בית הכנסת 'משכן מאיר' נראה כמו כל בית כנסת אחר בעולם, מלבד לוח האותיות שעליו רשומות אותיות האלף-בית לצד סימני הכתב המקומי לתועלת מי שעדיין מתקשה בקריאת העברית. בתוך ארון הקודש מונח ספר תורה, אולם עזריאל ממחר להבהיר שהספר לצערו פסול "אין לנו כאן מי שיודע לתקן אותו", הוא אומר, "בעזרת ה' גם לזה עוד נגיע".

בשנתיים האחרונות בני הקהילה נמצאים בקשר קבוע עם רבנים מישראל שמלמדים אותם תורה ומצוות. בימים אלה עוזיאל מסיים בהצלחה לימודי רבנות במסגרת פרויקט 'פרחי שושנים' שבה תלמידים מכל רחבי העולם לומדים הלכה בעיון באמצעות שיעורים מקוונים ומבחנים הנשלחים במייל. לא מכבר נבחן טלפונית אצל הרב ברנסדורפר מרבני העדה החרדית בירושלים שהשתומם על בקיאותו בהלכה.

חלומו הוא ללמוד בישיבה מסודרת בארץ ישראל. הוא הגיש בקשה לשגרירות ישראל בדרום אפריקה כדי לקבל אשרת כניסה לישראל, אך אלה הפנו אותו למשרד הפנים בירושלים. בינתיים הוא וחברי הקהילה מתמידים בשגרת לימוד התורה וקיום המצוות במדגסקר, דבר הכרוך באתגרים לא מבוטלים.

"הקהילה מונה כמה עשרות חברים הנמנים רובם ככולם עם מה שנחשב כאן למעמד הביניים – לא עניים מרודים אך גם לא אמידים. הם אנשים פשוטים וטובי לב שנמשכו ליהדות ומקפידים על מצוותיה בתנאים לא קלים. למשל, אין לנו אפשרות להשיג בשר כשר אז אנחנו אוכלים ביצים, דגים, פירות וירקות. בהעדר חינוך יהודי בני הקהילה שיש להם ילדים נאלצים לשלוח אותם לבתי הספר הכלליים". בשבתות אין תפילה בציבור שכן בית כנסת נמצא מחוץ למרחק הליכה רגלי מרוב המתפללים. את יום השבת מעביר אפוא עוזיאל בבית הוריו (הלא יהודיים). הוא מתפלל בחדרו, לומד מתוך הספרים שיש לו, ועורך לעצמו סעודת שבת בה הוא מקדש על הלחם שכן גם יין כשר אין להשיג במדגסקר.

"למה שלא תסחט ענבים ותכין בעצמך מיץ ענבים" ? אני מציע לו. עוזיאל מחייך.
 "אל תשכח שאנחנו בארץ טרופית בעלת צמחיה ייחודית. יש כאן אומנם אלפי זנים של צמחים נדירים שאינם קיימים בשום מקום אחר, אבל מסתבר שענבים אינם אחד מהם..."

עוד תופעה איתה מתמודדים בני הקהילה היא האנטישמיות. אומנם יהודים כמעט שאין במדגסקר, אבל שנאת ישראל יש. זו באה בעיקר משתי קבוצות: נוצרים קנאים ומוסלמים שיעים המהווים אומנם מיעוט קטן במדינה אך לא בלתי קיים.

"בחיי היום-יום אין לנו שום בעיה. המלגסי הממוצע אינו יודע מהו יהודי ואין לו שום סינטימנט נגדו. אבל העמוד שלנו במדיה החברתית מותקף לא פעם בנאצות מצד נוצרים ומוסלמים קיצוניים," אומר עוזיאל "מבחינה זו אנחנו כמו יהודים בכל העולם: עם לבדד ישכון".

6.

'משכן מאיר' איננה קהילת הגרים היחידה באי. כמו בבדיחה הידועה על שני יהודים ושלושה בתי כנסת, גם במדגסקר כבר יש את בית הכנסת שלי ואת בית הכנסת אליו אני לא נכנס. לא פחות מארבע קהילות גרים קיימות במדינה - אם כי הן נבדלות ברמת שמירת המצוות ובדגש הדתי שלהן. בהמשך שהותנו במדגסקר יצרנו קשר עם עוד קהילה יהודית השוכנת בפינה אחרת של האי. הללו יטלטלו בדרכים חמש שעות על מנת לפגוש אותנו במלון בו שהינו. ערכנו לכבודם סעודה פשוטה עשויה פסטה ובשר טחון שהבאנו מהארץ. הללו התיישבו סביב השולחן כאילו מדובר היה במעדני מלכים. מסתבר שמאז התגיירו הם לא טעמו טעם בשר...

בני הקהילה מגודלי זקנים ופאות. חלקם אף חובשים על ראשם משהו שנראה כמו כובע קנייטש. הנשים לבושות בצניעות ועטויות כיסויי ראש. רובם אינם מדברים עברית והתקשרת איתם התנהלה בעיקר בשפת הפנטומימה, אבל רמת הידע ההלכתית שלהם הייתה מרשימה. אחד מהם, בחור בשם נחמיה, קורא לי בתורה מתוך חומש את פרשת השבוע.

אנחנו נפרדים בחיבוקים וידידות. מוזר לפגוש את הגרים על רקע הנופים האקזוטיים של מדגסקר, אבל עמוק בלב אני חש בשלהבת היהודית הקורנת מהם. אם אי פעם תתקלו בהררי מדגסקר יהודים בעלי חזות מלגסית חבושי מגבעות ולבושי

ציצית שיתעניינו אם יש לכם במקרה בקבוק יין כשר או חבילה של בשר גלאט – אל תתפלאו.

7.

את יום השבת החלטנו לשבות מחוץ לעיר ההומיה, בפינת חמד פראית הקרויה 'פלמריום' או בשפת המקומיים 'קן החלומות'. עזבנו את אנטנריבו בעודנו חולפים ליד הרכבל הבלתי מתפקד של העיר (עוד ניסיון נפל להביא לאי קידמה בשיטת קפיצת הדרך). עשינו עצירה בשדרה המפורסמת של עצי באובוב עתיקים היכן שהספקנו אפילו להניח תפילין לתייר יהודי. יצאנו אל המרחב הכפרי. כמו בכל נסיעה במדגסקר גם הפעם הדרך הייתה ארוכה ומעוקלת. אנחנו חולפים על פני כפרים עשויים לבנים אדומות ובה חקלאות פרימיטיבית במיטבה: ברז מים אחד לשכונה שלמה, מחרשות עץ פשוטות, זריעה ידנית ועבודת כפיים סיזיפית.

הרוכלים שלצד הדרך מוכרים תבלינים שריחם נודף למרחוק: קליפת לימון מגורדת, אגוז מוסקט, גרגרי פלפל שחור, צילי, פלפל ירוק כבוש, אבקת קארי, קשיו ופירות טרופיים, אננס, ליצי, מנגו, פאפייה, בננות ושסק. מעל לכל מתאבך ריחו המתקתק של הווניל. מוצאו המקורי של התבלין הזה הוא במקסיקו אך מדגסקר נעשתה לבית גידולו העיקרי. עד כדי כך חיוני הווניל לכלכלה המקומית – כך מספר לנו הנהג - שבשנות השמונים, כאשר חברת 'קוקה קולה' שינתה את המתכון הסודי שלה והוציאה ממנו את הווניל, חולל הדבר משבר כלכלי חריף במדגסקר שחלף רק אחרי שהקולה חזרה למתכונתה המקורית...

בפלמריום ממתינים לנו בקתות עץ פשוטות על חוף חולי, בלב שמורה שורצת קופים נדירים וחיות בראשית. אנחנו מנסים להתארגן לשבת אך הדבר מוליך לוויכוח ממושך עם מנהל המקום שאינו מבין למה אנחנו מתעקשים לבשל את מזוננו בכוחות עצמנו. כנראה שהוא לא מהמלגסים ששמירת הכשרות היא חלק מ"דת האבות" שלהם... הוויכוח מעורר התעניינות מצד כמה מאורחי המקום וכך מתברר שאיננו היהודים היחידים כאן.

בקבלת שבת ובסעודה שלאחריה מבקש להצטרף אלינו תייר יהודי אמריקאי מתבולל שזה לו סעודת השבת הראשונה שהוא מקיים כראוי. מי יודע אם לא לשם כך הכניס הקב"ה עקשנות בליבו של מנהל המלון.

אחרי הסעודה אני מתיישב ליד גלי הים החרישיים. המוני כוכבים יוצאים לטיול ליל שבת ברקיע השחור ורק קריאותיהם של למורי איי-איי מפלחות את דומיית הליל. אני מהרהר בנפלאות הגורל היהודי על אותו האי. מצד אחד, יהודים אמריקניים שיהדותם לא אומרת להם דבר. מאידך, גרי צדק מלגסים שסוחבים איתם זיכרונות יהודיים עמומים מלפני אינספור דורות. לא נותר אלא להמתין לז'בו האדום האגדי שייתן את קולו בפעם הרביעית ויסמן לנידחי עמו ישראל במדגסקר ובכל נפוצותיהם כיהגיעה השעה לשוב הביתה.